

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

M. Tvllii Ciceronis Apologia. Oratio VI. Capvt XXII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

PAEDARIODIS PRO PVERILIBVS.

Oratio V.

CAPVT XXI.

EGO vero P. C. dicam, quod sentio, in toto Cicerone (si bene pendatur) vix est viciola ingenij, dictio eius humilis, repens, ad plebeium sermonem abiecta, sensus communes, figuræ de reuuis, ornatus qualis est Iberarum mulierum, quæ se monilibus ferreis pulchras, & beatas putant. Audite me, audite, ego sum orator pulchellus, bellulus, politulus, totus factus ex veneribus, & gratijs, nihil nisi rosas loquor, electrum, balsama, nicerorianos imbres, nectar, & ambrosiam, quæcunque scribo apes intexunt floribus, perfundant melle, cõplent omni suauitate: Non tot Argus habet lumina, non tot cælum sidera, quot sunt meæ orationis ornamenta. Papihonem credo nostis, hunc ego laudans, naturam laudo, cuius industria solertius est elaboratus, animalculum est, vt in viribus rarum, sic in agris frequens, corpus illi plenum, molle, tenerum, flexile, paulatim in exiguam longitudinem gracilescens, cui superparus teneræ lanuginis decor efflorescit, extant veluti porrecta minutissimis filis cornua, quæ intermicantium oculorum iucundus fulgor irradiat: sed præcipuum in penniculis miraculū, quippe supra tenuis corpusculi modulum explicatæ gemmant floribus, nitent purpura, micant auro, stellis radiant, his veluti remigijs libratus in aerem, & ridente passim verni temporis ænitare per gemmeam florum luxuriam volitat lud bundus, ad singulas penè stirpes adhærescens, modò delicatissima proboscide foliorum succos pabulatur, modò mollior quiescit iacet odorum delicias, modò relinegrato volatu superbius emicat, & insultantium puerorum manus sexcentos in aere mæandros, & flexus pinguis eludit. Talis profectò meus stylus, talis meus calamus, fertur, volitat, & vagatur inter amabilissimos eloquentiæ flores lasciuens. Audite nunc aliud eloquentiæ palmarium, conchæ describam. Firmioris iam testæ murices, & cõcharum genera sæpe vidistis, in quibus magna naturæ ludentis varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concauis, longis, lunatis, in orbem circumnatis, dimidiò orbe egris, in dorsum claris, lauibus, rugatis, denticulatis, striatis, vertice muricatum intorto, margine in mu-

Ibera mulieras ferreas gerunt monilia.

Papilionis descriptio. Affectat descriptio. nes extrarem. Descriptio. Papilionis, cui suū stylum frigide & pueriliter cõparat.

Conchæ descriptio. Pliniana descriptio. bona quidē, sed à Paedariodis afferitur extrarem, & tota cõpilatur.

cronem emisso, foris effuso, intus replicato. Iam distinctione virgulata, crinita, crispa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expansa, porrecta, sinuata, breui nodo ligatis, toto latere conuexis, ad plausum apertis, ad buccinam recuruis. Talis est styli mei varietas, talis ego sum Oratorum lusciniola, Elegiacorum olor, Epigrammatistarum psittacus, Lyricorum graculus, Comicorum pauo, Tragediorum stuthio, deinde me cum isto Arpinate comparate, adamantem cum vitro, rosam cum ruta, gausape cum hoioferico.

M. TVLLII CICERONIS
Apologia.

Oratio VI.

CAPVT XXII.

QUONIAM meo fato fieri dicam, vt nemo hæc reus rei literariæ bellum indixerit, qui mihi priuatum non fuerit inimicus: Neque opus est quemquam à me nominari vobis, cum ipsi recordemini, mihi penarum plusquam optarem dederunt. Equidem si sibi hoc sumunt aduersarij mei, stante me non posse veterem disciplinam corrumpere, quam illi omnium virium contentione conuellersi decreuerunt. Patior libenter, me pro literarum incolumitate, gloria, & ornamentis, vestrisque omnium studijs perditorum hominum furori, tanquam vallum opponi. Nec vlla me vis vnquam ab instituto auferet, dummodo meis laboribus, scientiarum honestati, reip. vestræ nomini, vestrisque commodis, quæ semper rebus meis chariora fuerunt, abundè seruiam.

Mirari tamen satis non possum inimicorum (non dicam) audaciam (iam enim vulgare vitium est) sed amentiam, impudentiamque singulari, qui in hoc senatu facillimè de me detrahi posse crediderunt, qui ordo clarissimis authoribus amplificatæ rei literariæ testimonium multis, mihi vni conferuatæ dedit. Voluerit credo sua à me alienatione commendationem sibi apud improbos querere, & mecum decertare contentione dicendi, hoc quidem beneficium est, quod enim mihi gloriosius, quam apud prauos, & imperitos homines male audire? quid plenius? quid vberius? quam mihi, & pro me contra Lucium Apuleium, Butco-

Buteonem Pædariodem, Cacozelum, & ceteris quisquiliis dicere: Tantum vos oro, atque obtestor P. C. ut si quædam in commentario- nem meam in hac oratione exciderint, tribu- aris inimicorum meorum importunitati, qui me in eam dicendi necessitatem compulerunt, ut sine operum meorum commemoratione non possim me defendere. Et si non omnia dixero, dabitur verecundia mea, quæ in pro- prijs laudibus agit, nisi causæ necessitas flagi- tet versatur. Ac primum tibi, Luci de calum- nijs, quas in hunc florentissimum patronoium ordinem, ista lingua intemperantia effudisti non respondebo: Condonandum est aliquid amentia, ignoscendum furori, nondum illi belluarum motus, quos olim cum astui corpo- re induisset deserbuerunt: sed in eo ipso, in quo te sapientem putas, summæ non modo. insci- tia, sed etiam impudentiæ contineo. An tu cum homo esses, ut ipse fatearis Afer, ab adoles- centia græcæ eruditus, Latini sermonis ex- perts, nullis præceptoribus usus, nullis discipli- næ adminiculis, ausus es, sed quid non aude- res? nostræ vbanitati, tuas sordes illinere, Roma- nis auribus, tam stultè, tam impudenter illu- dere? Equis est P. C. quis est qui modo sen- sum vllum latinæ habeat, cui Apuleiana placere possint. Quod enim primum est in ora- tione vitium, à quotidiano sermone, commu- nique dicendi genere discedere, hoc est, in eo ita frequens, ut nihil sit communius: Tanta fu- it olim apud Atticos, maioresque nostros lin- guæ religio, ut verbum inusitatum asserere pene piaculum videretur. Itaque cum nefarium hominem, belluam fortè dixisset AEschines, non tulit Demosthenes, quæne Athenæ quidè magis Atticæ erunt, sed ut porrentum vici repudiavit. Xerxem *Perfarum Inven-* vultures animata sepulchra nominavit, Gorgi- as Leontinus non est toleratus, *plebis ver adole-* scentes, Demades, exhibitus est, & nostra memoria Charybdim patrimonij cum dix- isset vir disertus, & sapiens, ut putabatur, in- iure civili Romanis auribus non placuit, a- deo religiose sunt (ut dicis) & teretes auri- cula, ut non facile hanc sermonis novitatem admittant. Ac si profectò liceat istius vba- nitatis (ut vocant) ut omnes diserti senti- unt dementia, authores alius repetere, in- venientur vanissimi homines, qui cum sanum Eloquentiæ succum retinere non possent, ma- luerunt verborum strepitu, & sententiarum tumore apud imperitos, & sui similes cap-

tare rumusclos, quàm præscriptis veterum legibus insistere. Primus opinor Dionysius zolorum- Siculus, ut in regno, sic in ratione dicendi ty- rannum egit, cuius ineptias commemorat dicendo historia, *ναρδίων* virginem nuncupare nimis ineptia. vltatum putabat *μύρον* quasi expectati vi- *Vide Aste-* ram latine diceret, nominabat columnam *Δω- ναύ* l. 398. *ναρδίων* validi potentem, quod valida perdura- Inepta ca- ret, murium causa, & latebras *μυστήρια* est: *τοὺς* coxolorum. *μὲν* τυφῆ quod mures servarent, si quis hoc in- locutiones- solenti sermone scriptas tyranni tragædias Dion. Ty- non probaret, mittebatur in latumias, ut illic ranni *τύφῆ* fame, & miseria contabesceret. Nec sanior fuit ille vranopolidis conditor Alexarchus, qui civitatem pinxit in aere, hic enim Gal- *Alexarr.* lum *ἰσδοκόων* manicinem appellabat, Cassandri *Cassandri* regis duces *πρῶτους* solus filios, ad quos tanta *Regis frat-* plerumque obscuritate literas scribebat, ut *Cacozelus.* Apollo Pythius interpretari non posset. At *Pompeia-* omnium, qui fuerunt, ineptissimus Pompeia- nus Philadelphensis, qui se amicos salutatum *nus in stilo* dicitur, *postquam* *βαρβαν* calceasset, & is Rhe- *ineptissi-* tor qui stomachatus pro concione dixit, *mus.* *Περδύλλες* cum campos pacis sustulissent, belli montes *fabricati* *εἰσὶν*, in neptunias lacunas depelendos esse. Qui ita loquuntur non minus sapere pos- sunt, quam bene olere ut aiunt qui in culina ha- *bitant.* Hæc sunt tamen Apuleij dicta (ut vo- cant) *βραχέατα*, hæc sunt eius rosa, hæc purpura, hæc sunt singularia orationis ornamenta: dein excusandus est (inquit) *si quid exotici sermonis* *rudis loquor* offendere, num potius bis ac- cufandus, quod cum tacere posset, hæc scrip- serit, quibus non tam ignorantiam latini ser- monis, quam dementia ingenij importunam audaciam ostenderet? Quid de metaphoris di- cam, quas me probare in oratore meo dicitur? eas nepe voluit metaphoras, quæ leues essent, florida, suaves, orationem quasi gemmis dis- tingerent, non isto aramento. iutorio, & sordibus oblinirent. At hic omnium audacis- simus, ferreas translationes, & ineptissimas ca- tachreses, quibus totus est refertus, metapho- ra nomine appellare audebit? & ubique, & in- tempestivis clamoribus ingerere? Quid quod totus est ineptus, inconcinnus, rudis, moro- sus, in tumore siccus, in siccitate tumidus, in gravitate puer, in puerilibus gravius, in sola inconstantia constans. Martichora profectò *Martichora* illa, quam si agant omnium animantium vo- *simis av-* ces edere, non tot habet & tam discrepantes *le m.* sonos. Idem rudit, hinniit, mugit, sibilat, asini *tauca* ingenio, quicquid facit, nunquam rece-

Respondet Apulio.

Xerxes Per- farum Inveni- ser. Non con- demnat hoc verbu, quo sape utitur, sed religiose Atticarum aurium ex eo ostendit.

Dion. Longinus. *ἰσδοκόων*

Alexarr. Cassandri Regis frat- Cacozelus. Pompeia- nus in stilo ineptissi- mus.

Metaphora- rum lex & consura.

Martichora simis av- le m.

recedit, & nos ei rudere permittemus?

Quando non hoc latrones (inquit) viderunt.

Eat P. C. eat in Arcadiam, ampla satis regio est, illic fratres habet (vt ait) asinos sui amantissimos, inter quos rudat, quantum voluerit. In hac verò curia, in hac aere regnorum, in hac luce gentiū abiecta pecudis putidam carnem diutius tolerare nefas est. Bene morata ciuitates cerdonem non patiuntur nisi peritū, nos publici sermonis, quæ vna res omnium pretiosissima est, corruptorem tandiu feremus, quandiu eius tulerit libido? Sentit se hac dudum oratione verberari Cacozelius, qui est in eadem nauī cum Apuleio, nisi quod paulo doctior sibi videtur, & magis Græculus, nam reconditas habet ex antiquitate historias, verba non pauca sententiosè dicta, qualia Euan-dri mater loquebatur; atque vt ea per se iam satis obscura, artis opera fiant obscuriora, tum græcanicis dictionibus illigat, tum morosis, & violentis adagijs aspergit. Ad summum studeat impensè, ne intelligatur, quod facilius obtineret, si omninò tacere posset. Quæso P. C. num videntur constringendi qui ira loquuntur, quid est enim aliud furere, quam ritus ciuitatis, quam se, suosque non agnoscere, quam more fanaticorum, qui in sepulchris mortuorum versantur non ossa, & lapides, sed oppres-sa tenebris antiquitatis verba exuere. In hanc politiorum hominum lucem oberudere. Quid est aliud insanire, quam secum Osce, Volsee, Barbarè loqui, & murire, quod nemo intelligat. Expectatis, vt post verborum furores veniant ad verbera, & nos graphijs in Curia lan- nient? Num verò D. Augusti sententia satis vobis damnati videntur, qui eorum inep-tias, atque inconcinnitatem, *reconditorum verborum factores* nominauit: Cacozelosque, & antiquarios vt diuerso genere vitiosos, tan-tò spicuit, vt ne Mœcenati quidem suo, & Ti-berio, & Agrippinæ nepri parceret. Quid Ti-berius sermone Græco, quamquam alias prom- ptus, & facilis; non tamen vsquequaq; vitus est, abstinuitque maxime in senatu, adeo qui- dè, vt *monopolium* nominaturus, prius veniam postularit. quod si verbo peregrino utendum es- set. Atque etiam in quodam decreto patrum, *sublimia recitaretur, commutandam censuerit vo- cem, & pro peregrina nostratam requirendam, aut si non reperitur, vel pluribus, & per ambi- tum verborum remunandam.* Nos deinde passim sine vlla verborum penuria, imò in

Confutat cacozelos.

Augustus cacozezorū osor. Tiberius in tribus reli- giosis. Non absur- de his vitur exemplis. gatur agi in Elysiō post- exirema elo- quentia: & pora. Sæpe in Tiberio,

vberrare maxima, & hoc dicendi genere græcè loquemur?

Cacozelis proximi sunt Antiquarij, qui licet dictione sint moderatiores, & magis sani, rerum tamen ac testimoniorum sylvam passim ingerunt, quod dum faciunt, doctorum quidem scholiastarum nomen apud prudentes obtinent, oratores non magis esse possunt, quam tibicines Catharceoi, nisi quis fortè ve- strum delirare Demosthenem existimet, qui hæc non habeat, Athenæum verò aut Heracli- dem Lembum, istis antiquitatibus refertos, sū- mos oratores putet.

Subtilis res est eloquentia, & verus diuini- tatis radius, tot commentariorum sylvæ, quasi nebulis obscuratur potius, quam lucet. In quo doleo summos viros, & ad magna eloquentiæ decora natos, quasi eos oratoriæ puduisset, hac infesta veluti icæbie, se ad Grammaticorum artes abieçisse.

De Pædariode, cuiusque contubernalibus nihil dico: alia ratio eorum est, quorum amena- tiam reprehendo; alia eorum, quorum pueritiæ ignosco: Teneri sunt adhuc pusiones, auent, prout fert puerorum ingenium iocari, lu- dere, volitare, verba legere, figuris intex- ere, descriptionibus totas orationes implere: Nolim ad viuum refecere omnia, ne si illa, quæ primum effertur in adolescentibus, qua- si quædam sylvæ dicendi, seueriore falce re- scindatur, penitus exarescat. Equidem descri- ptiones rerum, quæ sunt velut exornationis gemma, in magnis oratoris diuinijs numero: totas tamen ex descriptionibus constare oratio- nes, aut vbi nihil opus est, auidius consecrari, non modò ab hac forensi luce, sed ab ipsis pe- nè scholæ parietibus alienum puto. Longè ali- ter facit Bureo, quippe homo durus, & recens ex Stoicorum scola omnes orationis ornatus negligit, nullas figuræ, nullos ambitus, nul- los admittit numeros strictæ, concise, exiliter perorat, eloquentiam in quoddam necessitatis pistinum compingit, & in eo se merum At- ticum putat: in quo, quantus est error eorum, qui sibi hanc rationem dicendi arripuerunt; ce- tenim, si omnibus ornamentis denudanda est oratio, eodem profecto iure spolianda natura est, a qua hæc facultas cernitur expleta, ex quo peccauit illa mens æterna mundi opifex, quæ nihil voluit non ornatum, & opus suum mū- dum ab ornatu nominauit. Si nullus adhiben- dus est ornatus, cur tot in vniuerso species iu- cunditatis, voluptatis, pulchritudinis: cur mu- dus

Delabitur ad causas antiquissimam. Antiquarij oratores non sunt.

De stylo puerilis

Contra sic- cos, pro or- natu oratio- nis.

Marij dicitur ornatus est dicitur.

duo caelo, caelum stellis, stellae luce collu-
stentur? cur terra vestitur floribus, herbis,
arboribus, frugibus, quorum omnium incredi-
bilis multitudo insatiabili varietate distingui-
tur? Si nullus adhibendus est ornatus, quid vo-
lunt tot fontium gelidae perennitates? quid li-
quores amniū? quid riparum vestitus viridissi-
mi? quid impendentium montium altitudines,
immesitate? camporum? si nullus adhiben-
dus est ornatus, quid reconditae auro, argento-
que venae? quid infinita vis marmoris? quid tot
genera bestiarum, vel cicurum, vel ferarum?
quid volucrum lapsus, & figurarum? quid hominū
operibus agri, & insulae collucentes? quid tot
insularum varietas? quid amoenitates orarū, &
littorum? quid tot genera, tamque disparia,
partim submersarum, partim fluitantium, par-
tim innatantium belluarum, partim ad saxa
natis testis inhaerentium?

Orationis
Ornatus.

An cum Deus naturam tam comptam, &
elegantem esse voluerit, orationem naturae ve-
rā imaginem ab homine, quasi inertissimo pic-
tore negligi patemur? an cum nos pictu-
rae abditae, horridae, incultae deterreat, con-
tra nitida, lecta, collustratae delectet, in oratio-
ne concinnitatem sententiarum, argutos, cer-
tosque verborum ambitus, omne denique
delectationis aucupium fugiemus? At illi ipsi,
qui se ornata negligere distant, affectant
putidius, dum omnia acutissimis conclusivuncu-
lis vincire studet, quo fit, ut saepius ad eō sunt
exiles, ut auditoris vel nauiter eruditi sensus,
animūque pretereunt. Dixi P. C. de aduersario-
rū vitijs magna breuitate, non insultandi causa,
quod meum nec fert ingenium, nec, si feret, pa-
teretur auctoritas, sed ut confutatis ineptissi-
morum hominum sententijs clarius sua luce
Regina terrarū eloquentis fulgeret. Scio facili-
us esse errores styli castigare, quā veram dicē-
di rationē in tanta rerum, ingeniorumque varie-
tate tradere: dabo tamen singulare operam, ut
respondeam expectationi vestrae, & quod opti-
mum sit dicendi genus, veluti digito demon-
strem, si modo conrotas in me inimicorū ca-
lumnias, duce (ut arbitror) veritate, vestrisque
omnium studijs diluero.

Intelligo (iudices) tuas totius accusationis
partes fuisse, vna in reprehensione vite, alterā
in styli contentione esse versatam: Et prima
illa quidem, quae grauissima esse debebat, ita fuit
infirma & leuis, ut illos maledicendi commu-
nis rabies potius, quam vera facultas de Cice-
rone dicere aliquid coegerit.

Obijciunt mihi ingenij arrogantiam, quod
ipsum per se crimen graue est, nec etiam si falso
accuteris, negligendum. At quā acutē colli-
gunt, Caestus nescio quis terrae filius, homo nō
modō improbus, sed importuna dicacitatis, a
filio meo procofsule castigatus est in conuuiuo,
quid tum? placuit res omnibus, tantus enim e-
rat hominis graeculi fastus, ut tolerari non pos-
set: testis ille, quem honoris causa nomino,
Cassius Seuerus, qui eundem Caestium, cum ad-
uersus me declamaret, ita incipientem audiuit,
Si *Thrax essem, Fufius essem*: (erat hic Fufius no-
tissimus gladiator) Si *Pantomimus essem, En-
thylus essem: si equus, Melissio*, non continuit bi-
lem Seuerus, vir alioqui lenissimus, sed palam
exclamauit: *Es si clonca es, magna es*: quia
voce excitati ceteri fortes iuuenes, & eruditi,
coeperunt declamatorem lapidibus insectari,
qui in eo ipso loco necatus fuisset, nisi nostro-
rum clementia seruasset; tandem *ingrati postu-
latus*, cum ipse, quod ab eo requirebatur, ut Ci-
ceronem se ditertorem semel faceret, praesla-
re nollet, incredibili omnium consensu, Proco-
sulitem dissoluit, & hominem, ut decebat, ex-
cepit.

Cassius Ci-
ceronis ab-
treffator
male mul-
tatus.

Seneca sua-
for. 7.

En crimen, en causa, cur reus fit apud vos
Tullius, quod ganeonem Graeculum omnium
iudicio damnatum, eius filius cum imperio co-
ereuerit: sed fac esse flagitium, fac scelus, fac si
vis, parricidium, iniquam conditionem statuis
moribus hominum, si mortui parentes apud
Minoem & Rhadamantum, ea quae liberi eo-
rum committunt in terris suo capite luere de-
beant: hoc igitur accusationis genus, tanquam
vanissimum omittamus: Stylum meum varie
exagitant, ut solent, partim adolecentes re-
rum imperiti, partim etiam viri, sicci quidem
illi, & austeri, qui tamen, ut ait Poeta, adhuc
in arte iuuenantur, suoque ingenio ad eō meti-
untur eloquentiam, ut quicquid sibi non pla-
cuerit, hoc ipsum conuuiuo repudiandum pu-
rent: his ergo nec placere possum, nec volo, quib-
displicere gloriosum puto: alij me doctrinae ex-
pertē, alij languidū, & redundantem: alij nimis
mollē, & comptum arguunt: malunt ad summū
omnes, pro sui ingenij prauitate liberius obtre-
ctare, quā pro rei veritate, quid cōgruat, intelli-
gere. Ac primū doctis illis respōdeo, me in bo-
nis disciplinis plurimū momenti semper posu-
isse, a quibus nulla pars aetatis meae vnquam ab-
horuit: quippe cū ab adoleſcentia ijs esse in li-
tutus artibus, quibus ingenia excitantur ad de-
cus, eadem ingrauescenti aetati, non modo per-
fugi-

Ciceroniani
styli desep-
ſio.
Rationem
reddis suo
styli.

Aduersus
eos, qui Ci-
ceronis sty-
lum minime
doctos
dicunt.

fugium, sed & voluptatem pepererunt. Ego nostrorum hominum, & Græcorum monumenta omnia magno, & incredibili labore perlegi, hausi, expressi, pectusque rerum omnium copia, & vbertate compleui, non tamen ea lege, ut cum nihil opus esset, hæc coram multitudine in concionibus effutirem, quæ & inuidiosa sunt, & ostentationem vanitatis habent non mediocrem. An quia Timæum Gorgiam, Thucididem, Platonem in concionibus ad populum, aut in deliberationibus negotiosis græcè non cito, idcirco indoctus videor? an quia cum de Veiris furtis, de exilio Milonis, de Deiotari vita, & fortunis agitur, Agamemnonas, Xerxes, Darios, Alexandros, Dodonæos fontes, cataractas Nilii, Menippi empusas non commemoro, idcirco literarum expertis iudeor? pator me imperitum dici, dummodò qui hæc faciunt, se pueris ipsis magis pueros, vel sui Burconis testimonio fateantur.

Redundantia, vitium obiectum dicitur.

Qui me redundantem dicunt, nomè redundantia vsurpant, quid ipsa planè sit, ignorant. Hoc redundare est, quod faciunt, cum vanissima verborum profluentia, sine vlllo delectu luxuriant: hoc fasè dicere, quod facio, cum mihi nullum verbum excidat non consultò positum, & quod ad rem illustrandam, aut augendam, aut minuendam non faciat. Itaque hanc mihi dicendi temperiem constitui, ut

Hoc est Iulij Seucyriani de Cicero in dicitum in Syntom.

Asiaticis pressior, & austeris illis Atticis copiosior essem, aurèa in eo, sicut in cæteris mediocritatem sequutus: quod si quædam latius aliquando videantur excurrere, apud populum R. dicuntur, cuius aures salebrosam illam, exilentem, & vbi minimè expectes relicturam orationem, ferre non poterant, fuso, æquabili, que generi dictionis assuetæ. At illi Oratores ineptissimi, qui primam eloquentiæ partem prudentiam non vident, in eo ipso me reprehendunt, quod torum laus, & gloria occupauit, apud plebem, scilicet, concisè dicere, & frigidis acuminibus sententias frangere oportebat, ut non intelligeret, hoc ipsum idem est, ac si velis Hercules colosso, Pigmæi calceos accommodare. Res est tota popularis eloquentia, populo, & scenæ seruendum, aut omnino tacendum est.

Prudentia, prima pars oratoris.

De mollitie, & suauitate orationis quid dicam? verendum est, ne præuicaces mihi apposuisse videar, qui me loco criminum clarissimis laudibus ornarent. Esto, compositio mea vna est: pedem seruat curata, lenta: sed, ut rectè de me prudètiore censeat, est sine infamia mollis.

Platonis, Demosthenis, Vocata est oratio

Plato Philosophorum Deus, summa sene & tunc calamistris inurebat orationem, Demosthenes anxie literulas obseruabat, ne quid diuiscutum excideret: Isocratis composita sunt omnes dictiones, ut in pavimento tessellatæ. Mihi si quid natura, & continua scribendi exercitatio attulit, ut sine salebris fluere oratio, quod tamen nec putidius affecto, nec austerius repudio: quid est, obsecro, quod me pulchritudinis, & honestatis pudeat? & tu deinde audes, Luci, clarissimorum virorum testimonij, quæ tu tibi ipsi ad arbitrium fingis, me læcescere? tuum stylum extollere, meum contemnere: ô tenebræ, ô lutum, ô sordes, ô humani nominis oblite asini vix memor! Ita nescio quid iste fractum, humile, demissum, fordidum, inferius etiã est, quod Milesio asino dignum videatur: tu me Bruti nomine insectari audes? an ille quenquam plus me dilexit cum vlllo, aut sermones, aut consilia cõtulit sapius? quæquã legit audiui leuius vix se ipsa poterat è sinu deponere. At si quid pro familiaritate nostra dixit in me ybanus, ut ego multa in illum identidem iocari solebam, tu cõtinuò illud arripis, & non vides te plumbeo (quod aiunt) gladio Ciceroem iugulare. Me C. Cæsar summum eloquentia triumphatorem nominat; Seneca summum, & eloquentissimum oratorem; ingenium par solum Imperio Romano appellat; literarum latinarum pacentem censet Plinius; virum acrem, magnum, memorabilem Titus Lilius; egregium patriæ caput Corn. Seuerus; admirabile posteris ingenium Arellius Fuscus; virum sani pectoris, & Romanorum omnium disertissimum Arnobius; indomitum Ciceroem Petronius; eloquentis fabri Sidonius; incediū deuorans amnia ipse, qui hic sedet Cassius Longinus. Tu a sine ad tanta lumina hifcere audebis, & me gloria circumfluentem, de cælo (quod aiunt) detrahere.

Exposui P. C. rationem defensionis meæ, à Iudicium vobis benignè sũ auditus, addam de optimo genere dicendi, quãdo vobis ita placet, & me in stylo, hoc genere versantem tam lubenter attenditis. Ego vero sic statuo eloquentiæ veluti animam esse prudentiam, sine qua quæ nec oratores vlli, nec imperatores esse potuerunt: hæc sapientia imprimis adhibenda eloquenti est, ut sit temporum, personarumq; moderator, nã nec sepe, nec apud omnes, nec pro omnibus, nec omnibus eodem modo dicendum arbitror. Tria sunt omnino genera dicendi, quibus in singulis quidam floruerunt, pericq; autè id quod volu-

mollis, est Seneca iudicium, Struciana Cicerois.

Exagitatio Apuliana.

Testimonium de Cicero ingenio, Stylo Seneca, Hæc, vixit Elysius capis dicitur, Et sic congruum tempore.

de optimo anima eloquentia est prudentia.

Trin dicitur generis.

aus,

Prima figura grandiloqua.

Altera tenuis.

Tertia mediocri.

Quis stylus optimus.

Quomodo cuius argumenti stylus sit accommodandus.

mus, per pauci in omnibus. Primum est, ut ita dicam, grandiloquum, cum ampla & sententiarum grauitate, & maiestate verborum, varium, copiosum, graue ad permouendos, & commouendos animos institutum, & paratum. Alterum tenue, acutum, omnia docens dilucidiora, non ampliora faciens, subtili quadam & pressa oratione limatum. Tertium quoddam interiectum est intermedium, & quasi temperatum, nec acumine posteriorum, nec fulmine utens superiorum, viciam amborum, in neutro excellens, vtriusque particeps, vel vtriusque, si totum quaerimus, totius expers: idque vno tenore (ut aiunt) in dicendo fluit, nihil affertens, praeter facultatem, aut aequabilitatem, aut addit aliquos, ut in corona toros, omnem orationem ornamentis modicis verborum, sententiarumque distinguit. Quomodo igitur ista conciliabimus, vel quem eloquentiam modum constituemus? res est difficilis, Dij immortales, atque omnium difficillima. Nam cum est oratio mollis, & tenera, & ita flexibilis, ut sequatur quocumque torqueas, tum & naturae varia, & voluntates multum inter se distantia effecerunt genera dicendi: flumen igitur verborum, volubilitasque cordi est, qui ponunt in orationis celeritate eloquentiam: distincta alijs, & inter puncta interualla, mora, respirationesque delectant: elaborant alij leuitate, & aequabilitate, & puro quasi quodam, & candido genere dicendi. Sunt omnes laudabiles, sed est eloquens, qui ad id, quodcumque decebit, poterit accommodare orationem, qui & humilia subtiliter, & magna grauitate, & mediocriter temperate dicere poterit.

Tractandum est demonstratiuum genus? quod quasi ad inspiciendum delectationis causa comparatum est, genus orationis sit pictum, expolitum, elaboratum, artem non modo habeat, sed & profiteatur. Datur hic venia concinnitati sententiarum, & arguri, certique, & circumscripti verborum ambitus conceduntur, de industriaque, non ex insidijs, sed aperte, ac palam excolitur oratio, multaque ad voluptatem aurium afferuntur, quae in veritate causarum, & rarijs multo facimus, & multo occultius. Causa in foro discipienda est: principia sint verecunda, non elatis inter se verbis, sed acuta sententijs, narrationes credibiles, quotidiano sermone prope explicatae, dilucidae, etsi res tenuis, tum argumentandi tenue filum, & in docendo, & in refellendo: si magna adhibeantur dicendi faces, quae efficiant

orationem actuosam, luminosam, vehementer incitatum, ad summum talem, qualem facilius sit mirari, quam imitari? traducenda est ad Philosophorum documenta, & scholas orationis? appareat inimitabilis quaedam orationis subtilitas, quae si non plurimi sanguinis est, habeat tamen succum aliquem oportet, & si soluta sit, non vaga tamen esse debet, ut ingredi liberè, non ut licenter videatur errare; ad summum tota non ingrati diligentiam praeseferre hominis, de re magis, quam de verbis laborantis: haec qui praestare potest, non modo disertum, sed eloquentem: non Rhetorem, sed summum Oratorem iudico. Sed pro dolor! quam pauci nunc, & penè nulli hanc generositatem animi retinent, postquam effusa in urbem barbaries, se Romanis moribus, urbanitati que miscuit! Conseruate, quando adhuc potestis, Dij immortales, eloquentiam Imperij Romani lumen, haec nomen populis, haec aeternam gloriam gentibus comparauit, haec res in omni libero populo, maximeque in pacatis, tranquillisque ciuitatibus praecipue semper floruit, praecipueque dominata est: haec huius sanguinis propria est, & numinis, quae, quo tela nostra non potuerunt, honoris quadrigis iniecta penetrauit. Nolite, o Minerva, & Suada, vos hic appello, nolite per vestras ars, & fana, per vestrum nomen obestor, nolite altricem nostrae gloriae, dominam gentium, parentem felicitatis, per impuros homines, morte, cruciatu, cruce diutius affligere: reddite, quem dedistis spiritum, vitam languenti restituite, praesidia salutis, & ornamenta dignitatis reparate, temerariosque, & audaces, debitis huic scelerum importunitati supplicijs, viuos, mortuosque macerate.

D I X I.

Facile est ex hac actione, & Ciceronis iudicio styli virtutes, & vitia adnotare, quo tamen tota res fiat illustrior, primum imaginem maiori oratoris ex Luciano expressam, mox censuram vitiorum, tertio virtutes eloquentiae subiicio.

N M A.